

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ПОЛІТИКА

**використання штучного інтелекту
у Донецькому державному університеті внутрішніх справ**

СХВАЛЕНО

на засіданні Вченої ради
від «26» листопада 2025 року
протокол № 5

ВВЕДЕНО В ДІЮ

наказом ректора ДонДУВС
від «26» листопада 2025 року
№ 586

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Сучасний розвиток інформаційних технологій, частиною яких є технології штучного інтелекту, є складовою ефективного забезпечення, а також удосконалення освітнього процесу та наукової діяльності в Донецькому державному університеті внутрішніх справ.

Метою розробки та впровадження Політики використання штучного інтелекту є визначення пріоритетних напрямів і основних завдань щодо удосконалення та ефективності освітнього процесу та наукової діяльності.

Згідно до вимог статті 41 Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII [1] метою розвитку в Донецькому державному університеті внутрішніх справ системи забезпечення якості освіти є:

- ✓ гарантування якості освіти;
- ✓ формування довіри суспільства до якості надання освітніх послуг;
- ✓ постійне та послідовне підвищення якості освіти на основі цифровізації та інформаційної взаємодії учасників освітнього процесу;
- ✓ взаємодія з іншими суб'єктами освітньої діяльності, науковими установами у підвищенні якості освіти.

Парадигма освітнього процесу та наукової діяльності передбачає розвиток системи інформаційної взаємодії між суб'єктами освітньої та наукової діяльності, впровадження штучного інтелекту на засадах механізмів забезпечення академічної доброчесності.

Політика використання штучного інтелекту у Донецькому державному університеті внутрішніх справ (*далі* – Політика) розроблена на підставі чинних правових норм і має відповідне методичне забезпечення.

Суб'єктами реалізації положень запропонованої Політики є науково-педагогічні, педагогічні та наукові працівники, а також здобувачі освіти структурних підрозділів Донецького державного університету внутрішніх справ. Також до суб'єктів відносяться посадові особи, які забезпечують реалізацію завдань освітнього процесу та наукової діяльності. Сферами діяльності, на які розповсюджується положення Політики, є педагогічна, викладацька та наукова діяльність, яка реалізується на засадах академічної свободи в освітньому процесі та науковій (науково-технічній) роботі. Політика спрямована на розширення інформаційно-комунікативних можливостей суб'єктів впровадження та використання штучного інтелекту, що відображення її в інноваційних результатах

Відповідно Політика використання штучного інтелекту у Донецькому державному університеті внутрішніх справ спрямована на розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, їхнє впровадження в освітній процес та наукову діяльність.

2. СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

Для єдиного розуміння методології запропонованої Політики, на підставі чинних правових норм, пропонуємо використовувати узагальнену термінологію.

1. *Витяг з Закону України «Про Національну програму інформатизації» [2]:*

- **база даних** – систематизована сукупність даних, що відображає стан об'єктів та їх взаємозв'язків у визначеній предметній сфері;
- **банк даних** – система програмно-апаратних, організаційних та технічних засобів, призначених для централізованого накопичення, обробки та використання даних;
- **електронні інформаційні ресурси** – систематизовані відомості і дані, створені, оброблені та збережені в електронній формі за допомогою технічних засобів та/або програмних продуктів;
- **інформаційно-комунікаційні технології** – результат інтелектуальної діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік та послідовність виконання операцій для збирання, обробки, накопичення та використання інформаційної продукції, надання інформаційних послуг;
- **модернізація (модифікація, розвиток) засобу інформатизації** – процес продовження створення засобу інформатизації, спрямований на вдосконалення, розвиток такого засобу, зокрема, але не виключно, технічне переоснащення, покращення характеристик, розширення функціональних можливостей;
- **програмний продукт** – програмне забезпечення, результат комп'ютерного програмування у вигляді операційної системи, системної, прикладної, розважальної та/або навчальної комп'ютерної програми (їх компонентів), а також у вигляді інтернет-сайтів та/або онлайн-сервісів та доступу до них, примірники (копії, екземпляри) комп'ютерних програм, їх частин, компонентів у матеріальній та/або електронній формі, у тому числі у формі коду (кодів) та/або посилань для завантаження комп'ютерної програми та/або їх частин, компонентів у формі коду (кодів) для активації комп'ютерної програми чи в іншій формі, криптографічні засоби захисту інформації;
- **цифрова технологія** – сукупність систематизованих правових, науково-технічних, організаційних рішень, спрямованих на застосування комп'ютерної та іншої електронно-обчислювальної техніки, програмного забезпечення та інших засобів для зменшення участі користувача інформаційно-комунікаційних систем і засобів інформатизації під час збирання, приймання, обробки, передавання інформації чи трудомісткості виконуваних операцій;
- **цифровізація** – процес впровадження цифрових технологій у всі сфери суспільного життя.

2. Витяг з Закону України «Про інформацію» [3]:

- **інформація** – будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді;
- **інформаційна продукція** – матеріалізований результат інформаційної діяльності, призначений для задоволення потреб суб'єктів інформаційних відносин.
- **інформаційною послуга** – діяльність з надання інформаційної продукції споживачам з метою задоволення їхніх потреб.

3. Витяг з Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні [4]:

- **штучний інтелект** – організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань;
- **галузь штучного інтелекту** – напрям діяльності у сфері інформаційних технологій, який забезпечує створення, впровадження та використання технологій штучного інтелекту.

4. Витяг з Закону України «Про наукову та науково-дослідну діяльність» [5]:

- **наукова діяльність** – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження.
- **наукова (науково-технічна) продукція** – науковий та (або) науково-технічний (прикладний) результат, призначений для реалізації.
- **наукова (науково-технічна) робота** – наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки, проведені з метою одержання наукового, науково-технічного (прикладного) результату.
- **науковий працівник** – вчений, який має вищу освіту не нижче другого (магістерського) рівня, відповідно до трудового договору (контракту) професійно провадить наукову, науково-технічну, науково-організаційну, науково-педагогічну діяльність та має відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання, підтверджену результатами атестації у випадках, визначених законодавством.

5. Витяг із Закону України «Про вищу освіту» [6]:

- **освітня діяльність** – діяльність закладів вищої освіти, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу;
- **освітній процес** – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей

у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості;

- **науково-педагогічні працівники** – це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність;

- **наукові працівники** – це особи, які за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору (контракту) професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-організаційну діяльність та мають відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання;

- **педагогічні працівники** – це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну та організаційну діяльність;

- **якість вищої освіти** – відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості.

6. Витяг із Закону України «Про освіту» [1]:

- **академічна доброчесність** – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень;

- **академічна свобода** – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова, думки і творчості, поширення знань та інформації, вільного оприлюднення і використання результатів наукових досліджень з урахуванням обмежень, установлених законом;

- **викладацька діяльність** – діяльність, яка спрямована на формування знань, інших компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-вольових та/або фізичних якостей здобувачів освіти (лекція, семінар, тренінг, курси, майстер-клас, вебінар тощо), та яка провадиться педагогічним (науково-педагогічним) працівником, самозайнятою особою (крім осіб, яким така форма викладацької діяльності заборонена законом) або іншою фізичною особою на основі відповідного трудового або цивільно-правового договору;

- **електронний підручник (посібник)** – електронне навчальне видання із систематизованим викладом навчального матеріалу, що відповідає освітній програмі, містить цифрові об'єкти різних форматів та забезпечує інтерактивну взаємодію;

- **здобувачі освіти** – вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, аспіранти (ад'юнкти), інші особи, які здобувають освіту за будь-яким видом та формою здобуття освіти;

- **освітній процес** – система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей;

- **освітня діяльність** – діяльність суб'єкта освітньої діяльності, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті;

- **педагогічна діяльність** – інтелектуальна, творча діяльність педагогічного (науково-педагогічного) працівника або самозайнятої особи у формальній та/або неформальній освіті, спрямована на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, громадянських та/або професійних компетентностей;

- **суб'єкт освітньої діяльності** – фізична або юридична особа (заклад освіти, підприємство, установа, організація, громадське об'єднання), що провадить освітню діяльність.

7. Витяг із Закону України «Про авторське право і суміжні права» [7]:

- **автор** – фізична особа, яка своєю творчою діяльністю створила твір.

- **твір** – оригінальне інтелектуальне творіння автора (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, виражене в об'єктивній формі.

- **оригінальність твору** – ознака (критерій), що характеризує твір як результат власної інтелектуальної творчої діяльності автора та відображає творчі рішення, прийняті автором під час створення твору.

8. Витяг з Рекомендацій МОН України щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти [8]:

- **велика мовна модель (BMM), Large language model (LLM)** – клас мовних моделей, які використовують алгоритми глибокого навчання та навчаються на великих наборах даних, що можуть містити не тільки текст, а й інші модальності (зображення, аудіо тощо);

- **галюцинування, Hallucination** – феномен, за якого результат роботи системи генеративного ШІ містить неточну або хибну інформацію, що оманливо представлена як достовірна;

- **генеративний штучний інтелект (генеративний ШІ), Generative Artificial Intelligence (generative AI)** – різновид ШІ, який застосовують для створення нового контенту, включно з аудіо, кодом, зображенням, текстом, відео тощо;

- **грамотність у галузі ШІ, AI literacy** – знання, уміння та навички, які допомагають постачальникам, розробникам, користувачам й особам, що зазнають впливу системи ШІ, беручи до уваги їхні відповідні права та обов'язки, оцінити можливості, ризики й потенційну шкоду, яку може завдати система ШІ на будь-якому етапі життєвого циклу, та вжити заходів для її уникнення чи пом'якшення;

- **дипфейк (глибока підробка), Deep fake** – контент, згенерований або відредагований за допомогою ШІ, який нагадує реальних людей, об'єкти, місця, інші сутності чи події та вводить в оману щодо справжності або правдивості;
- **запит (промпт), Dataset** – вхідний текст, інструкція або завдання для системи ШІ, на які система має відреагувати шляхом генерування контенту;
- **набір даних / датасет Prompt** – сукупність даних, яку використовують для тренування, оцінювання (валідації) та тестування алгоритмів і моделей;
- **система ШІ, AI system** – комп'ютерна програма, яка спроектована для роботи з різними рівнями автономності та може проявляти адаптивність після розгортання, а також яка для явних або неявних цілей робить висновки на основі отриманих вхідних даних, як генерувати результати (зокрема, прогнози, контент, рекомендації або рішення), що можуть впливати на фізичне або віртуальне середовище [8, с. 8].

3. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Впровадження штучного інтелекту в освітній процес та наукову діяльність забезпечується на підставі чинних норм законодавчих та нормативно-правових актів, які ґрунтуються на світовому та європейському досвіді. В першу чергу зазначаємо норми Закону України «Про Національну програму інформатизації» від 1 грудня 2022 року № 2807-IX [2], який регулює правові відносини, що виникають під час формування та виконання Національної програми інформатизації. У статті 3 законодавчого акту визначені основні завдання Національної програми інформатизації. Серед основних завдань Національної програми інформатизації, нами окремо виділені:

- розробка, впровадження та застосування інформаційно-комунікаційних технологій у державному управлінні, місцевому самоврядуванні та суспільному житті;
- рівний доступ до інформаційно-комунікаційних технологій;
- підвищення рівня освіченості громадян з питань інформаційно-комунікаційних технологій [2].

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 року № 1556-р схвалена «Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні» [4] далі – Концепція). Згідно положень зазначеної Концепції пріоритетними сферами, в яких реалізуються завдання державної політики розвитку галузі штучного інтелекту, є: освіта і професійне навчання, наука, економіка, кібербезпека, інформаційна безпека, оборона, публічне управління, правове регулювання та етика, правосуддя. Визначені пріоритети є актуальними для основних напрямків діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ.

Основним завданням державної політики у сфері правового регулювання галузі штучного інтелекту Концепцією визначено забезпечення захисту прав та свобод учасників відносин у галузі штучного інтелекту, розроблення та використання технологій штучного інтелекту з дотриманням етичних стандартів.

Концепцією передбачена імплементація міжнародних норм, зокрема, норм закріплених у «Рекомендаціях щодо штучного інтелекту», що прийняті у червні 2019 року Організацією економічного співробітництва та розвитку (OECD/LEGAL/0449), за умови дотримання етичних стандартів, передбачених в Рекомендаціях CM/Rec(2020)1, схвалених 8 квітня 2020 року Комітетом міністрів Ради Європи для держав-членів щодо впливу алгоритмічних систем на права людини, у законодавство України [4].

З метою реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2025-2026 роки розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 травня 2025 р. № 457-р. затверджений відповідний План заходів [9].

Окрім того, необхідно зазначити те, що розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки відноситься до стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, які визначені у статті 4 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» 8 вересня 2011 року № 3715-VI [10].

Безпосередньо при розробці основних положень запропонованої Політики використовувалися додатково положення чинних законодавчих актів:

- Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII [3];
- Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII [1];
- Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII [6];
- Про наукову і науково-дослідну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII [5];
- Про авторське право і суміжні права: Закон України від 1 грудня 2022 року № 2811-IX [7];
- Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України від 5 липня 1994 року № 80/94-ВР [11];
- Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: закон України від 15 липня 2021 року № 1667-IX [12];
- Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 року № 40-IV [13].

При цьому зазначаємо необхідність, при використанні штучного інтелекту забезпечення захисту персональних даних. Безпосередньо Закон України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 року № 2297-VI [14] регулює правові відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних, і спрямований на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя, у зв'язку з обробкою персональних даних. Дії вимог зазначеного законодавчого акту поширюється, зокрема і на діяльність з обробки персональних даних, яка здійснюється повністю або частково із застосуванням автоматизованих засобів.

4. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Методичне забезпечення впровадження штучного інтелекту ґрунтується на розробках Міністерства освіти та науки України, Міністерства цифрової трансформації України, а також на рекомендаціях офісу Омбудсмана.

Безпосередньо Міністерством освіти та науки України розроблені рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти [8] та визначені основні принципи етичного й відповідального використання систем ШІ у вищій освіті.

Принципи етичного й відповідального використання систем ШІ у вищій освіті ґрунтуються на семи керівних принципах етики для надійного ШІ, розроблених у 2019 році незалежною експертною групою AI HLEG, призначеною Європейською комісією [8, с.11]:

- контроль з боку людини;
- технічна надійність і безпека;
- конфіденційність й управління даними;
- прозорість;
- різноманітність, недискримінація і справедливість;
- суспільний та екологічний добробут;
- підзвітність [8, с.11].

Відповідно використання систем ШІ дає змогу запроваджувати інноваційні напрямки до викладання, навчання при забезпеченні дотримання прав людини, права інтелектуальної власності, забезпечення механізмів академічної доброчесності та захисту персональних даних.

Застосування ШІ в освітньому процесі та науковій діяльності є необмеженим та інноваційним для будь-якого суб'єкта, зокрема науково-педагогічних, наукових та педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, командно-адміністративний склад для різних напрямів:

1. Інтеграція ШІ в освітній процес – проведення досліджень, підготовка до лекцій, семінарських та практичних занять, самостійної підготовки, забезпечення практичної складової тощо;

2. Підтримка інклюзивності – використання систем розпізнавання мови для допомоги студентам із порушеннями зору, слуху чи мовлення, а також сприяє розробці чатботів і навчально-методичних матеріалів для здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами тощо;

3. Управління освітнім процесом, моніторинг та оцінювання – автоматизоване оцінювання, створення тестів, перевірка есе чи інших письмових робіт із використанням ШІ, а також забезпечення прогнозування результатів навчання, моделювання діяльності для виявлення ризиків і можливостей;

4. Адміністративна підтримка – автоматизація підготовки документів різного типу, зокрема планово-звітної документації, організаційних та розпорядчих документів тощо, забезпечення аналітичної роботи для ухвалення управлінських рішень;

5. Безперервний професійний розвиток науково-педагогічних, наукових та педагогічних працівників, командно-адміністративного складу, задіяного в освітньому процесі [8, с. 15]. Забезпечення підвищення кваліфікації через онлайн-курси, менторські програми чи інші освітні ініціативи. Для прикладу – підвищення кваліфікації, освітні ініціативи на базі міжнародної організації StrikePlagiarism.com – Ukraine [15];

6. Використання ІІІ для структурування інформації, пошуку матеріалів для саморозвитку та створення навчальних стратегій. Інструменти ІІІ, що можуть бути застосовані в освітньому процесі та науковій діяльності:

- Інструменти, які використовують для генерування різноманітного контенту – тексту, зображень, відео, аудіо тощо, як-от ChatGPT та Sora від OpenAI, Gemini від Google, Claude від Anthropic, Grok від X, Microsoft Copilot, Midjourney, Udio, Suno, RunwayML, ElevenLabs.

- Інструменти пошуку. Приклади: ChatGPT Search, Microsoft Copilot (Microsoft Bing AI), Perplexity, You.com [8, с. 9];

- Програмне забезпечення на основі ІІІ, системи: Adobe Firefly, Microsoft Designer, Grammarly;

- Цифрові помічники, або копілоти, при цьому ІІІ використовують як допоміжний інструмент до основного, системи Notion AI, Zoom AI Companion, Copilot for Microsoft 365;

- Інструменти для пришвидшення розробки програмних рішень, системи: GitHub Copilot, Cursor, Amazon CodeWhisperer;

- Playgrounds, сервіси, що допомагають тестувати в інтерактивному режимі моделі штучного інтелекту: GitHub Models, OpenAI API Playground, Anthropic Claude, а також відповідна функціональність у Google AI Studio, Azure AI Foundry, Hugging Face Spaces;

- No/Low code-інструменти, інструменти, що допомагають створювати рішення з використанням штучного інтелекту або власні моделі штучного інтелекту, зокрема: Microsoft Copilot Studio, PromptFlow, Designer, AutoML в Azure Machine Learning та Azure AI Foundry, Google AutoML, AWS Sagemaker Canvas. [8, с. 10];

- Програмні інструменти, тобто інструменти, що дають змогу створювати рішення за допомогою програмування, зокрема: SDK та бібліотеки на кшталт LangChain, Semantic Kernel, PyTorch, TensorFlow, ML.NET, Scikit-learn, Hugging Face Transformers тощо;

- Інструменти для аналітики та візуалізації даних: Tableau з Einstein AI, Power BI з Copilot, ChatGPT та Claude (у режимі аналізу даних), Microsoft Project Sophia;

- Інструменти для автоматизації бізнес-процесів, зокрема: Power Automate з AI Builder, UiPath AI Center, Automation Anywhere;

- Спеціалізовані інструменти для наукової діяльності та досліджень, зокрема: MATLAB and Simulink for Artificial Intelligence, Wolfram Alpha, Consensus, Scite [8, с. 10].

Рекомендаціями визначені педагогічні підходи до впровадження ІІІ [8, с. 15]:

- відповідність навчальним цілям;
- персоналізація навчання;
- заохочення до залученості та співпраці;
- відповідність педагогічним практикам;
- сприяння цифровій та ІІІ грамотності;
- розвиток навичок критичного мислення;
- забезпечення доступності та інклюзивності;
- зберігання автономії викладача;
- відповідність етичним і конфіденційним викликам;
- постійне оцінювання та вдосконалення [8, с. 16].

Міністерство цифрової трансформації України при підтримці, наданій Агентством США з міжнародного розвитку в рамках Проєкту USAID «Кібербезпека критично важливої інфраструктури України» та Проєкту «Підтримка цифрової трансформації» за підтримки USAID і UK Dev розробила «Білу книгу з регулювання ІІІ в Україні» [16] в якій визначило топ ІІІ-продуктів, яким вже користуються в Україні, зокрема:

- послуги чат бота;
- технології розпізнання обличчя;
- персональні асистенти;
- чат GPT;
- роботи-пилососи;
- технології розумного будинку;
- створення зображень на основі ІІІ [16, с. 6].

5. ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ІІІ

Використання суб'єктами освітнього процесу та наукової діяльності ІІІ повинно відповідати вимогам академічної доброчесності, під якою розуміємо сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1, ст. 42].

Порушення академічної доброчесності можливе при:

- виборі мети використання ІІІ;
- формуванні технічного завдання на генерацію «продукту»;
- процес і результат роботи ІІІ – «проміжний продукт» і «продукт»
- використання «продукту» [8, с. 20].

Відповідно на кожному етапі роботи з інструментарієм ІІІ потрібно дотримуватися етичних аспектів забезпечення академічної доброчесності.

Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти надають приклади, коли застосування ШІ не є порушенням академічної доброчесності [8, с. 21].

У педагогічній діяльності ШІ може:

- допомогти оцінювати окремі елементи творчих робіт студентів, як-от структура, аргументація та стиль;
- генерувати різноманітні навчальні матеріали, як-от тести, вправи та навіть короткі пояснення складних тем. Це дає змогу викладачам зекономити час і дібрати більш інтерактивні та цікаві матеріали;
- створювати інтерактивні презентації на основі наявних матеріалів, додаючи анімації, звукові ефекти та інші елементи, які роблять презентацію цікавішою;
- автоматизувати багато рутинних операцій, як-от перевірка завдань, оцінювання тестів і надання зворотного зв'язку студентам. Це допомагає викладачам зосередитися на більш творчих і стратегічних аспектах своєї роботи;
- аналізувати інтереси та навчальні досягнення студентів, щоб рекомендувати їм додаткові матеріали для вивчення;
- відповідати на часті запитання студентів, надавати технічну підтримку та виконувати інші рутинні завдання [8, с. 21].

За допомогою ШІ здобувачі вищої освіти можуть:

- швидко знаходити необхідну інформацію для виконання завдань і підготовки до навчальних занять та контрольних заходів;
- працювати з матеріалами іноземною мовою;
- вивчати іноземні мови;
- генерувати ідеї для написання есе, створення презентацій та інших творчих завдань;
- отримувати підказки та пояснення щодо виконання складних завдань або концепцій;
- генерувати різноманітні тестові завдання, що допомагає ефективно готуватися до іспитів;
- аналізувати помилки під час виконання тестів і надавати персоналізовані рекомендації щодо їх виправлення;
- знаходити релевантні наукові статті й дослідження за заданими критеріями;
- аналізувати великі обсяги даних;
- генерувати нові гіпотези для дослідження на основі аналізу наявних даних;
- автоматично створювати конспекти лекцій та інших навчальних матеріалів, що дає змогу зосередитися на розумінні основних ідей [8, с. 21].

Відповідно науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники можуть сприяти уникненню порушень академічної доброчесності з боку здобувачів освіти під час застосування ШІ такими діями [8, с. 22]. Це передбачає:

- дотримання позиції щодо можливості застосування ШІ під час виконання письмових навчальних завдань, відсутність заборони застосування ШІ здобувачами освіти;

- відкритий діалог зі здобувачами освіти про використання ІІІ в навчанні, проведення дискусії про можливості й обмеження ІІІ в освітньому процесі з акцентом на те, що ІІІ є ефективним інструментом навчання здобувачів освіти, однак не завжди може бути застосований під час виконання письмових навчальних завдань;

- чітке визначення можливих функцій ІІІ під час виконання письмових навчальних завдань;

- надання здобувачів освіти структури письмового навчального завдання із визначенням частин, які можуть бути виконані із застосуванням ІІІ та вимогою відзначення ролі ІІІ в процесі підготовки письмового навчального завдання (атрибуція ІІІ);

- постійне оновлення письмових навчальних завдань на основі дослідження тенденцій розвитку ІІІ;

- доповнення письмової оцінки усними презентаціями або індивідуальними співбесідами, щоб оцінити розуміння студентами матеріалу та їх здатність мислити критично;

- заміна традиційних письмових навчальних завдань (тести, реферати тощо) презентаціями, індивідуальними або груповими проєктами, які вимагають творчого підходу й критичного мислення;

- створення письмових навчальних завдань, які здобувачі освіти зможуть виконати лише за умови застосування первинних (отриманих особисто) даних;

- створення письмових навчальних завдань з вигаданими кейсами, нетекстовими фрагментами тощо з метою уникнення застосування ІІІ [8, с. 22].

Своєю чергою здобувачі освіти в процесі виконання письмових навчальних завдань повинні вжити заходів щодо запобігання потенційних порушень академічної доброчесності під час застосування ІІІ [8, с. 22]:

- 1) чітке дотримання визначених викладачем правил застосування ІІІ для конкретного письмового навчального завдання (наприклад, дозвіл на застосування ІІІ для виконання всього письмового завдання або обмеження щодо застосування ІІІ для виконання окремих частин або всього завдання);

- 2) обов'язкове зазначення факту застосування ІІІ в письмовому навчальному завданні шляхом:

- демонстрації запиту (промпту), на основі якого ІІІ згенерував відповідь, розміщену в завданні;

- визначення, які частини завдання підготовлені із застосуванням ІІІ з деталізацією, які із цих частин використано так, «як є», а які модифіковано здобувачем освіти [8, с. 22].

Офісом Омбудсмана України у взаємодії з Міністерством цифрової трансформації України розроблено методичний матеріал, присвячений правам людини в епоху штучного інтелекту [17].

Проведений аналіз забезпечення прав людини в епоху штучного інтелекту надає можливість визначити чотири рівні використання ІІІ:

- системи ІІІ з мінімальним ризиком або неризикові при цьому ІІІ використовується для автоматизації рутинних завдань, які не мають серйозних правових наслідків [17, с. 15];

- системи ШІ з обмеженим ризиком, які можуть впливати на права та свободи осіб, однак це може контролюватися та регулюватися [17, с. 15];

- системи ШІ з високим ступенем ризику, при яких наявна можливість серйозного впливу на права, свободи та інтереси фізичних осіб. Це можливе у випадку застосування ШІ для ухвалення автоматизованих рішень, які можуть мати юридичні наслідки [17, с. 15];

- заборонені системи ШІ, тобто технології, які можуть становити загрозу для людини або суспільства загалом. Наприклад, використання таких програм для переслідування, маніпулювання, введення пропаганди, або застосування їх проти вразливих соціальних груп тощо [17, с. 15].

У зазначеному методичному матеріалі розглядаються питання впливу новітніх технологій штучного інтелекту на права людини та підходи до його правового регулювання та запропоновані рекомендації щодо управління інтелектуальною системою відповідно до вимог національного законодавства та міжнародних стандартів [17]. Так, визначені міжнародні принципи, зокрема:

- законність, який передбачає необхідність дотримуватися всіх законів і правил, визначених у міжнародних і національних положеннях;

- етика та відповідальність, згідно з яким робота ШІ повинна відповідати етичним принципам і цінностям як місцевих, так і глобальних спільнот;

- надійність, відповідно системи ШІ мають бути надійними та безпечними для людини [17, с. 19];

- відповідальність і ролі людей виявляти помилки або неправомірні результати [17, с. 19];

- прозорість – необхідність опису та перевірки механізмів, за допомогою яких системи ШІ ухвалюють рішення [17, с. 20];

- неупередженість та недискримінація, якщо ШІ використовується для аналізу персональних даних, важливо гарантувати критичний підхід до вибору джерел, аналіз потенційних зміщень та оцінювання їх впливу на права людини [17, с. 21];

- мінімізації даних – полягає в тому, що обсяг інформації, особливо, яка містить персональні дані, потрібно зменшити до мінімального рівня [17, с. 21].

ВИСНОВОК

Сучасні можливості інформаційного та цифрового забезпечення, наприклад такі технології ШІ, як ChatGPT, Grammarly і Scite, можуть допомагати освітянам та науковцям у генеруванні ідей, редагуванні тексту та аналізі джерел при умові дотримання академічної доброчесності.

ШІ-інструменти аналізують великі обсяги даних, знаходять релевантні джерела, сприяють актуалізації освітнього процесу, науковому пошуку. Редагування та переклад тексту, сформування логічної структури, концепції роботи, створення сучасного навчально-методичного забезпечення, пошук та виправлення помилок забезпечується на різних етапах роботи з ШІ.

Відповідно, нами встановлено те, що ефективне використання ШІ в освітньому процесі та науковій діяльності регламентується правовими нормами законодавчих та нормативно-правових актів, а також забезпечується сучасними методичними розробками МОН України, Мінцифри України, Омбудсмана України тощо [18, 19].

На нашу думку якісна реалізація положень запропонованої Політики використання штучного інтелекту у Донецькому державному університеті внутрішніх справ потребує фахової підготовки суб'єктів освітнього процесу та наукової діяльності з подальшим використанням ними умінь та навичок на засадах академічної доброчесності.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 1 грудня 2022 року № 2807-IX. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>.
3. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#n148>.
4. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні: схвал. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p#Text>.
5. Про наукову і науково-дослідну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
6. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
7. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 1 грудня 2022 року № 2811-IX. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>.
8. Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/news/shtuchnyi-intelekt-u-zakladakh-vyshchoi-osvity-rekomendatsii-dlia-vykladachiv-studentiv-i-pratsivnykiv-zvo>.
9. План заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2025-2026 роки: затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 травня 2025 р. № 457-р. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-2025-p#Text>.
10. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8 вересня 2011 року № 3715-VI. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>.
11. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України від 5 липня 1994 року № 80/94-ВР. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-vp>.
12. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 15 липня 2021 року № 1667-IX. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>.
13. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 року № 40-IV. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.

14. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 року № 2297-VI. *Вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.

15. StrikePlagiarism.com — Ukraine. URL: <https://www.strikeplagiarism.com/uk/team.html>.

16. Біла книга з регулювання ІІІ в Україні: бачення Мінцифри. 2024. 30 с. URL: <https://hromada.gov.ua/research/bila-kniga-z-regulyuvannya-si-v-ukrayini-bacennya-mincifri>.

17. Права людини в епоху штучного інтелекту: виклики та правове регулювання: методичний матеріал розроблена в рамках міжнародного проєкту EU4 Digital UA у взаємодії з Офісом Омбудсма та Міністерством цифрової трансформації України. 2024. 44 с. URL: https://ombudsman.gov.ua/news_details/prava-lyudini-v-epohu-shtuchnogo-intelektu-viklik-ta-pravove-regulyuvannya.

18. Добровільний кодекс поведінки з етичного та відповідального використання штучного інтелекту: розробник Міністерство цифрової трансформації України. 16 грудня 2024 року. 17 с. URL: <https://storage.thedigital.gov.ua/files/3/73/1bbeacc736a29e2f8a749ef9c90d4734.pdf>.

19. Освіта для цифрової трансформації суспільства / Edukacja dla cyfrowej transformacji społeczeństwa / Education for digital transformation of society : монографія. У 2 т. Т. 1 ; за наук. ред. В. Кременя, Н. Ничкало, Л. Лук'янової, Н. Лазаренко. Київ : ТОВ «Юрка Любченка», 2024. 526 с.